

Hoe een ovale houtkleurige vlek in de vleugel van een nachtvlinder kan leiden tot een speurtocht, waarbij takken etende zoogdieren onder verdenking worden gesteld.

De zaak wapendrager

Tekst en beeld Jeroen Helmer

Wilgentak afgebeten door bever.

De wapendrager met een verdachte tekening.

Nachtvlinders verstoppelen zich overdag om aan insectenetters te ontkomen. In eindeloze wisselwerking met hun roofvijanden is het uiterlijk van veel nachtvlindersoorten zodanig aangepast, dat ze algemeen voorkomende elementen uit de omgeving nabootsen om minder op te vallen. Dit verschijnsel heet 'mimicry'. Sommige soorten gaan behoorlijk ver in het aanpassen van hun uiterlijk. Zo heeft de wapendrager (*Phalera bucephala*) het nabootsen van een gebroken takje tot een ware kunst verheven!

Aan de kant van de kop lijkt de wapendrager onwaarschijnlijk goed op een breukvlak in dood hout. Achter op de vleugelpunt bevindt zich een grote houtkleurige ovale vlek met subtiel donkerder dwarsbanden, die van enige afstand op een breukvlak lijkt. Bij nadere bestudering lijkt de vlek meer op een snijvlak, vooral door de dubbele lijn die de vlek aan één zijde begrenst. Maar als dit op een snijwond lijkt, wie draagt dan het wapen? Opeens is het puntje van de vleugel van de wapendrager een weergave van een plaats delict!

CORPUS DELICTI

Het ligt voor de hand om takken etende zoogdieren uit het biotoop van deze vlinder te onderzoeken. De wapendrager houdt zich bij voorkeur op in een open, parkachtig bosgebied. Vroeger moet zo'n landschap tamelijk intensief begraasd zijn geweest, want anders groeit het binnen de kortste keren dicht. Een keur aan grazers komt dan in beeld. Ik ga op zoek naar een dier met een tandbreedte van

minimaal zeven millimeter, omdat ik ervan uitga dat een tak alleen zo mooi kan worden afgesneden door één tand. Snijtanden van haas en ree blijken dan te smal. Een damhert heeft een tandbreedte van tien millimeter en valt daarmee onder verdenking.

Hoe ziet het snijvlak er eigenlijk uit als een damhert een tak afbijt? Gewapend met takken loop ik naar het dierenparkje bij mij om de hoek. De geiten en damherten doen zich aan de bladeren en takken tegoed en wat blijkt: de snijtanden worden wel eens gebruikt, maar veel vaker nemen geit en hert een zijtak in de mond om hem vervolgens met de kiezen door te knippen met een kartelrand tot gevolg. Als de snijtanden wel worden ingezet, dan worden de takken grof gescheurd. Her en der maken ze snijvlakken, maar die hebben dan weer niet zo'n gave rand, omdat de tanden nogal dik zijn. Dat beeld wordt bevestigd tijdens mijn bezoeken aan natuurontwikkelingsterreinen waar paarden en runderen grazen en ook twijgen eten. Wat ik zoek is een dier met scherpe tanden, zo scherp als een beitel.

DE HOOFDVERDACHTE

In de Millingerwaard staat aan de oever van een plas een laag wilgenbosje. De stammen zijn ooit afgeknaagd door een bever en weer uitgelopen. En van deze één tot enkele centimeters dikke twijgen zijn vele weer opnieuw afgebeten. Als ik zo'n snijvlak van dichtbij bekijk zie ik inderdaad de dubbele lijn van de schors in een scherpe ovaal. Omdat bevers takken van opzij afknagen zijn er in het

snijvlak haaks op de takrichting gebeitelde banen te zien. Dit begint er behoorlijk op te lijken.

Maar...de bever heeft een alibi! Bevers kunnen niet zonder water en wapendragers bewonen juist de hogere zandgronden. Bovendien zijn er ruim honderd jaar geen bevers in Nederland geweest, terwijl de mimicry van de wapendrager effectief bleef. Het lijkt daarom niet waarschijnlijk dat de wapendrager een takje imiteert dat door een bever is afgeknaagd. Is er dan toch een andere takkensnoeier in het spel? En stelt de ovale vlek eigenlijk wel een snijvlak voor? Wie het weet mag het zeggen!

Met dank aan: Arthur Oosterbaan, Huub en Daan Veldhuijzen van Zanten, Daphne Niehoff, Leo Linnartz, Tom Geerinckx en Caroline Elfferich.

Jeroen Helmer (jeroen.helmer@concepts.nl) is illustrator bij ARK natuurontwikkeling. Deze organisatie beschouwt natuur als een voortschrijdend proces, waarbij begrazing een grote rol speelt.

